

FASHIONABLE FOLDEROL?

Kazemier, Elles. Hanzehogeschool Groningen, Hogeschooldocent Studieloopbaanbegeleiding Instituut voor Bedrijfskunde, onderzoeker Lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving.

Eggens, Lilian. Freelance adviseur, trainer, coach & auteur; spreker voor en over mensenle-
ren.

Wolfensberger, Marca. Universiteit van Utrecht, universitair docent Faculteit Geoweten-
schappen; Hanzehogeschool Groningen, lector Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenle-
ving

Lead

Het bezoek aan Phoenix en de uitwisseling van ervaringen met de leden van het National College of Honours Council maken duidelijk dat we over en weer veel van elkaar kunnen leren over honoursonderwijs. Dat de bereidheid tot uitwisseling groot is, bleek ook al in het najaar van 2010 toen een van America's finest op het gebied van excellentie een bezoek bracht aan Nederland om ons in Groningen, Utrecht en Leiden deelgenoot te maken van zijn expertise. John Zubizarreta, hoogleraar Engelse letterkunde van het Columbia College in South Carolina, deed dit aan de vooravond van zijn verkiezing tot beste 'college teacher' van de VS door de Carnegie Foundation. Dr. Z., zoals zijn studentes hem noemen, voormalig president van het NCHC, heeft aan het Columbia College de leiding over het honoursprogramma en het programma voor docentprofessionalisering. Dat, en zijn vermogen om een groot publiek te inspireren en uit te dagen, vormden de aanleiding voor een serie masterclasses en open colleges, waarin hij inging op het belang van kwalitatief goed honoursonderwijs, uitdagende docenten en reflectieve studenten. Dit artikel vat de nog altijd actuele hoogtepunten uit zijn lezingen samen.

Een leven lang leren

Onderwijs in het algemeen, en honoursonderwijs in het bijzonder, houdt volgens Zubizarreta meer in dan dat docenten hun studenten leren om feiten en informatie te vergaren en te produceren. Het is een uitdaging studenten te leren hoe ze hun opgedane kennis creatief kunnen combineren en toepassen. "We want to increase the complexity of learning, to engage students in more sophisticated and creative ways of learning". Keer op keer benadrukt Zubizarreta het belang van creativiteit, van het leggen van verbanden en het toepassen van kennis. Kwalitatief goed honoursonderwijs daagt studenten uit tot een diepere, reflectieve en transformationele manier van leren. Zubizarreta onderstreept het belang van deze aanpak

met een citaat van de filosoof Eric Hoffer: “In times of change, learners inherit the earth, while the learned find themselves beautifully equipped to deal with a world that no longer exists”. Om in tijden van verandering de wereld probleemoplossend tegemoet te kunnen te treden, moeten studenten dan ook leren om te leren en in te zien waarom leren zo belangrijk is. De toekomstige generatie is volgens Zubizarreta een generatie met het vermogen om doorlopend op een diepgaande, reflectieve manier te leren.

Het is daartoe veel belangrijker dat studenten geëngageerd zijn en dus nieuwsgierig, gemotiveerd en betrokken, dan dat ze uitblinken in tentamens maken. Liever een nieuwsgierige student dan een student die alleen maar tien haalt, is het uitgangspunt van Zubizarreta. Hij illustreert dit met een uitspraak van de dichter Yeats: ‘Goed onderwijs is niet het vullen van een vat, maar het ontsteken van een vuur ‘.

Een goede honoursdocent maakt zichzelf overbodig

Honoursonderwijs bereidt studenten dus voor op een leven lang leren, door studenten te leren om op een actieve en creatieve manier hun eigen kennis te construeren en toe te passen, en te reflecteren op de manier waarop ze dat doen. Daarnaast stelt honoursonderwijs zichzelf ten doel om professionals op te leiden die in staat zijn het geleerde te delen met anderen en toe te passen op de uitdagingen van deze tijd. Het mag duidelijk zijn dat honoursonderwijs in de visie van Zubizarreta ook veel vraagt van de docenten. Goed beschouwd is werken met getalenteerde jonge mensen geen privilege, maar een grote verantwoordelijkheid. Onderwijs aan honoursstudenten is, in Zubizarreta’s woorden, een diamant met veel facetten. Als het leren van honoursstudenten diep, reflectief, transformationeel en duurzaam dient te zijn, dan moet de docent bij machte zijn om dat leren in al zijn facetten uit te dagen: ‘We have to pull the best out of the student, instead of putting it in’.

Een belangrijk onderdeel van goede honoursbegeleiding is volgens Zubizarreta dat docenten zich ervan bewust zijn dat honoursstudenten niet alleen kunnen verschillen van reguliere studenten, maar ook onderling een heterogene groep vormen, met verschillende leerbehoeften en verschillende talenten. Een goede honoursdocent respecteert die verschillen om zo alle studenten te ondersteunen om tot volle groei te komen. Het is dus de kunst om in de uitvoering van het onderwijs in te spelen op de specifieke talenten en behoeften van de verschillende honoursstudenten. Het contact tussen docent en student is daarbij één van de sleutels tot succes, omdat de docent zo zicht houdt op het leerproces van de individuele student.

Samenwerkend leren en creatief teamwork dragen bij aan de betrokkenheid van de studenten en leiden tot “deep learning”. De student moet het geleerde uitvoeren en toepassen, bijvoorbeeld door samen met docenten onderzoek te doen. Dit type onderwijs, dat wil opleiden

tot reflectieve en adaptieve professionals, maakt tentamens volgens Zubizarreta minder noodzakelijk.

Honoursonderwijs tilt zowel studenten als docenten naar een hoger niveau

Als het in honoursonderwijs niet langer gaat om overdragen van feiten en kennis, maar om een duurzaam, transformationeel leereffect, vraagt dat om vraaggestuurd en flexibel onderwijs. De honoursstudent wil uitgedaagd worden en de docent moet daarin soms durven risico's te nemen. Zubizarreta inspireert om nieuwe, creatieve doceerstrategieën te ontwikkelen om studenten naar een hoger niveau te tillen. Een bijkomend voordeel is volgens hem dat docenten hun onderwijs aan honours in kunnen zetten als proeftuin voor innovatieve benaderingswijzen van al het hoger onderwijs.

Dit alles vraagt om scholing van docenten, en om een reflectieve benaderingswijze van het beroep docent. Een docent is verantwoordelijk voor het verhogen van de academische kennis van studenten, en voor zijn eigen ontwikkeling als lerende en onderzoekende docent. Lesgeven gaat niet alleen om optreden als docent, om 'song and dance'. Niet alleen de inhoud die een docent meebrengt is van belang, maar vooral ook zijn bereidheid om die inhoud daadwerkelijk over te brengen.

Zubizarreta benadrukt dat niet iedereen warmloopt voor de ideeën over honoursonderwijs en de grote rol voor reflectief leren die hij daarin ziet weggelegd. De voorstanders van kennisgestuurd onderwijs doen zijn ideeën af als modieuze nonsens, als 'fashionable folderol'. De deelnemers aan de sessies in Groningen en Utrecht zien dat anders, blijkt uit de one-minute-essays die ze ter afsluiting van hun ontmoeting met Zubizarreta schreven. Alle deelnemers werden gevraagd om ter plekke tenminste drie belangrijke lessen of 'big idea's' te noteren die ze haalden uit hun ontmoeting met John Zubizarreta. Deze one-minute-essays zijn vervolgens achteraf gecategoriseerd op de inhoud van het idee. Drie thema's kwamen daarbij regelmatig terug: de rol van reflectie binnen honoursonderwijs, het belang van docentprofessionalisering (algemeen en specifiek gericht op reflectie bij studenten) en de rol van de docent in het inspireren van de student. Een afzonderlijk one-minute-essay kon dus meerdere hoofdgedachten ondersteunen (zie ook tabel 1).

Tabel 1 - Belangrijkste lessen volgens 127 deelnemers¹ aan de John Zubizarreta-sessies

Hoofdgedachten rond Honoursonderwijs nav sessies in Groningen en Utrecht	Procent
Belang van reflectie binnen honoursprogramma's om hoger niveau van leren te bereiken	43
Belang van docentprofessionalisering om honoursonderwijs naar hoger plan te tillen	37
Belang van docentprofessionalisering om reflectie bij student te stimuleren	17
Rol van de docent in het inspireren van de student	17

Bijna de helft van de deelnemers raakte geïnspireerd om (nog meer) met honoursstudenten aan de slag te gaan met reflectie op het leerproces, om zo te komen tot betekenisvol onderwijs en dieper leren. Ook het belang van docentprofessionalisering werd herhaaldelijk als belangrijke les aangegeven: docenten hebben goede didactische bagage nodig om alle uitdagingen rond kwalitatief goed honoursonderwijs aan te gaan. Of zoals een van de deelnemers het verwoordde: 'Honours is één groot experiment om mezelf een beter docent te kunnen maken'. 17% van de toehoorders gaf als één van de belangrijkste lessen aan geschoold te willen worden in het stimuleren van reflectie en transformerend leren. Evenveel deelnemers vinden, in lijn met het citaat van Yeats, dat honoursonderwijs en honoursdocenten vooral het vuur bij studenten moeten aanwakkeren en het beste uit ze moet halen. Ook de stimulerende werking van interdisciplinair samenwerken en collaboratief leren binnen Honoursonderwijs werden herhaaldelijk genoemd als belangrijke les.

De conclusie na het bezoek van John Zubizarreta mag zijn dat honoursonderwijs de betrokken docenten motiveert om het beste uit zichzelf en de student te halen en dat, om dat te behouden en verder uit te breiden, de professionalisering van docenten een bijzonder aandachtspunt zal moeten zijn en blijven.

Internationale uitwisseling rondom het thema Honours verdiept over en weer onze visie en inzichten. Het lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs & samenleving ziet daarom reikhalzend uit naar een nieuw bezoek van John Zubizarreta in het najaar van 2012. Tijdens de internationale conferentie *Evoking Excellence in Higher Education and Beyond* op 4 en 5 oktober in Groningen geeft hij opnieuw acte de presence.

¹ Gebaseerd op one-minute-essays van 86 van de deelnemers van de Hanzehogeschool Groningen en Rijksuniversiteit Groningen, Stenden Hogeschool en de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden aan Masterclass en Open College op 15 november 2010 en van 41 van de deelnemers van de universiteit van Utrecht, Amsterdam, Nijmegen en Leiden bij twee bijeenkomsten aan de Universiteit van Utrecht op 16 november 2010.

Meer weten?

- Clark, L., Zubizarreta, J. (ed) (2008). Inspiring Exemplary Teaching and Learning: Perspectives on Teaching Academically Talented College Students, National Collegiate Honors Council Publication, Birmingham, AL.
- <http://www.hanze.nl/john-zubizarreta>
- <http://www.hanzegroningen.eu/CEEHEB>
- Excellentie als lanceerplatform; <http://www.scienceguide.nl/print.aspx?id=22320>
- Funnekotter, B. (2010). *Slimme student maakt anderen slimmer*. In: NRC Handelsblad; 20-11-2010.
- Zubizarreta, J. (ed.) (2009). The learning Portfolio: reflective practice for improving student learning. Jossey-Bass, San Francisco, CA.